

Jaarrekening 2016

Hoogheemraadschap

De Stichtse Rijnlanden

Vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur op 28 juni 2017

Adres

Poldermolen 2
Postbus 550
3990 GJ Houten

Telefoon

(030) 634 57 00

Fax

(030) 634 59 99

E-mail

post@hdsr.nl

Internet

www.hdsr.nl

Inhoudsopgave

Inleiding en leeswijzer	3
1. Samenvatting jaarrekening 2016	4
1.1 Exploitatie	4
1.2 Voorstel tot bestemming van het resultaat	6
2. Balans per 31 december 2016	7
2.1 Balans per 31 december 2016	7
2.2 Toelichting jaarrekening 2016	8
2.2.1 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	8
2.2.2 Toelichting balans per 31 december 2016	11
2.3 Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen	19
3. Rekening naar programma's	20
3.1 Exploitatierekening naar programma's	20
4. Rekening naar kostendragers	21
4.1 Exploitatierekening naar kostendragers	21
4.2. Toelichting kostendragers	22
4.2.1. Toelichting kostendrager Watersysteemheffing	22
4.2.2. Toelichting kostendrager Zuiveringsheffing	23
5. Rekening naar kosten- en opbrengstsoort	24
5.1 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoort	24
5.2 Toelichting rekening naar kosten- en opbrengstsoort	24
6. Specificaties	28
6.1 Specificatie onderhanden werk en restant krediet per 31-12-2016	29
6.2 Staat van vaste schulden	30
7. Controleverklaring	31
8. Besluit	34

Inleiding en leeswijzer

Inleiding

Conform artikel 103 van de Waterschapswet en artikel 11 van de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie bieden wij u hierbij de jaarrekening 2016 van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden ter vaststelling aan.

De jaarrekening is een financieel verantwoordingsdocument en wordt ter vaststelling aangeboden aan het algemeen bestuur. Door de vaststelling van de jaarrekening verleent het algemeen bestuur aan het college décharge ten aanzien van het financieel beheer. In het bestuursverslag, dat separaat wordt aangeboden, wordt nader ingegaan op het financiële beleid en de programmaverantwoording.

Aan de hand van de begroting worden de kaders door het algemeen bestuur vastgesteld en via de jaarrekening wordt gecontroleerd of de uitvoering binnen deze kaders heeft plaatsgevonden.

De accountant geeft een getrouwheidsoordeel en een oordeel over de financiële rechtmatigheid van de totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties van de jaarrekening. Naar aanleiding van de controle door de accountant is een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid verstrekt.

In de vergadering van het algemeen bestuur op 28 juni 2017 wordt de jaarrekening behandeld en vastgesteld.

Leeswijzer

Er is in het verslagjaar geen begrotingswijziging in de exploitatie vastgesteld. In de jaarrekening worden positieve resultaten als voordeel (V) en negatieve resultaten als nadeel (N) vermeld.

De samenvatting en het voorstel tot bestemming van het saldo zijn in hoofdstuk 1 opgenomen. In hoofdstuk 2 staat de balans met de daarbij behorende toelichtingen. In hoofdstuk 3 tot en met 5 zijn de exploitatierekeningen naar programma's, kostendragers en kosten- en opbrengstsoorten weergegeven. In hoofdstuk 6 zijn specificaties van onderhanden werk inclusief kredietruimte van de lopende investeringsprojecten en de staat van vaste schulden opgenomen. In hoofdstuk 7 is de controleverklaring toegevoegd.

Behandeling bestuur

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden stemt in met de concept jaarrekening 2016 en legt deze voor aan het algemeen bestuur. Het algemeen bestuur is het bevoegd orgaan voor het vaststellen van de jaarrekening op grond van artikel 104, lid 1 van de Waterschapswet. Op grond van artikel 105 van de Waterschapswet nemen de leden van het dagelijks bestuur niet deel aan stemmingen over besluiten als bedoeld in het eerste, tweede en vierde lid van artikel 104.

Publicatie

De definitieve jaarstukken worden via bekendmakingen openbaar gemaakt.

Op het moment dat de jaarstukken 2016 door het college aan het algemeen bestuur worden voorgelegd zijn de documenten voor iedereen beschikbaar. Ook worden de jaarstukken 2016 digitaal op de website www.hdsr.nl gepubliceerd.

1. Samenvatting jaarrekening 2016

1.1 Exploitatie

Exploitatierekening naar programma	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/rekening	
Waterkeringbeheer	12.410	13.470	12.782	688	V
Calamiteitenzorg	444	619	515	104	V
Muskusrattenbeheer eigen gebied	2.612	2.558	2.427	131	V
Watersysteembeheer	20.100	22.814	21.638	1.176	V
Beperking gevolgen klimaatverandering	2.111	3.118	2.006	1.112	V
Gezond water	2.143	2.704	2.060	644	V
Zuiveringsbeheer	40.251	42.378	40.171	2.207	V
Lastendruk	3.505	3.645	3.821	-176	N
Bestuur en organisatie	15.337	14.972	15.961	-989	N
Netto lasten	98.913	106.278	101.381	4.897	V
Exploitatierekening naar kostendragers					
Watersysteemheffing	49.039	54.316	51.189	3.127	V
Zuiveringsheffing	49.874	51.962	50.192	1.770	V
Netto lasten	98.913	106.278	101.381	4.897	V

Exploitatierekening naar kostensoort	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/rekening	
Rente	8.504	8.738	7.781	957	V
Afschrijvingen	24.632	23.925	23.961	-36	N
Personeelslasten	31.582	34.036	32.988	1.048	V
Overige lasten	53.873	56.403	55.200	1.203	V
Totaal lasten	118.591	123.102	119.930	3.172	V
Overige opbrengsten	16.262	13.024	14.759	1.735	V
Interne verrekeningen	3.416	3.800	3.790	-10	N
Totaal overige baten	19.678	16.824	18.549	1.725	V
Netto lasten (totaal te dekken)	98.913	106.278	101.381	4.897	V
Netto belastingopbrengsten	106.418	109.653	110.618	965	V
Resultaat voor mutaties reserves	7.505	3.375	9.237	5.862	V

Netto belastingopbrengst per categorie	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/rekening	
Watersysteemheffing ingezetenen	19.486	20.400	20.877	477	V
Watersysteemheffing gebouwd	26.734	25.856	26.772	916	V
Watersysteemheffing ongebouwd	4.542	4.493	4.600	107	V
Watersysteemheffing natuur	33	50	43	-7	N
Zuiveringsheffing	55.623	58.854	58.326	-528	N
Netto belastingopbrengsten	106.418	109.653	110.618	965	V

Bedragen zijn in duizenden euro's

Resultaat

In 2016 is een positief exploitatieresultaat van € 9.237.000 gerealiseerd voor mutaties bestemmingsreserves. De mutaties reserves zijn al bestemd op basis van de begroting 2016 en eerder vastgestelde besluiten. Op hoofdlijnen is het resultaat als volgt opgebouwd:

Exploitatierkening per kostensoort	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/rekening	
Totale lasten	118.591	123.102	119.930	3.172	V
Totale baten (incl. geactiveerde lasten)	19.678	16.824	18.549	1.725	V
Netto lasten (totaal te dekken)	98.913	106.278	101.381	4.897	V
Netto belastingopbrengsten	106.418	109.653	110.618	965	V
Resultaat voor mutaties reserves	7.505	3.375	9.237	5.862	V
Mutaties bestemmingsreserves 2016	-2.317	-2.248	-2.897	-649	N
Nog te bestemmen resultaat 2016	5.188	1.127	6.340	5.213	V

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op hoofdlijnen

Het positieve exploitatieresultaat voor mutaties reserves over 2016 is € 5.862.000 meer positief dan begroot. Hieronder volgen de belangrijkste verschillen groter dan € 200.000 tussen de begroting na begrotingswijzigingen en de realisatie in het jaar 2016:

Voordelen (V)	
Lasten	
• Lagere rentelasten	957
• Lagere personele lasten	1.048
• Lagere overige lasten	1.203
Baten	
• Opbrengsten uitkeringen/detacheringen/samenwerkingsprojecten	1.569
• Vrijval voorzieningen	300
• Hogere opbrengsten waterschapsbelastingen	965
Totaal	6.042

Nadelen (N)	
Baten	
• Lagere geactiveerde lasten	310
Totaal	310

Bedragen zijn in duizenden euro's

In paragraaf 5.2 Toelichting rekening naar kosten- en opbrengstsoort worden de verschillen tussen de begroting en de realisatie nader toegelicht.

1.2 Voorstel tot bestemming van het resultaat

Voorgesteld wordt het nog te bestemmen positief exploitatieresultaat van € 6.340.000 de volgende bestemming te geven:

Nog te bestemmen exploitatieresultaat 2016	Voorstel verdeling resultaat 2016
Algemene reserve (toevoeging)	2.250
Bestemmingsreserve (toevoeging)	4.090
Mutatie reserves bestemming resultaat (toevoeging)	6.340

Bedragen zijn in duizenden euro's

De onttrekkingen en toevoegingen aan de reserves van totaal € 6.340.000 worden berekend op basis van het verschil tussen de gerealiseerde netto belastingopbrengsten en netto lasten per belastingcategorie in 2016. De verdeling van watersysteemheffing per belastingcategorie is conform het besluit wijziging kostentoeedelingsverordening 2009 Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden, dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 21 september 2012. Op basis van de ontwikkelingen in 2016 wordt voorgesteld een bestemmingsreserve Omgevingswet met een bedrag van € 1.500.000 en een bestemmingsreserve Groen/Blauwe diensten met een bedrag van € 250.000 in te stellen.

Reservepositie

In de beleidsnota weerstandsvermogen, risicomangement, reserves en voorzieningen is vastgelegd dat de bandbreedte van de reserves is bepaald op 10% tot 20% van de toe te rekenen kosten per belastingcategorie van enig begrotingsjaar. De exploitatiebegroting 2016 heeft een omvang van € 106.277.000. Ultimo 2016 bedraagt de reservepositie van de algemene reserve inclusief het exploitatiesaldo over 2016 € 30.305.000, dit is in totaal 29% van de exploitatiebegroting. Dit percentage ligt boven de bandbreedte.

Reserve positie	Saldo 31-12-2015 na resultaat 2015	Mutaties 2016 *	Voorstel bestemming resultaat 2016	Saldo na bestemming resultaat 2016	Reserve positie
Watersysteemheffing ingezetenen	5.621		-402	5.219	25%
Watersysteemheffing gebouwd	13.660		-1.653	12.007	42%
Watersysteemheffing ongebouwd	456		-201	255	5%
Watersysteemheffing natuur	16		-11	5	9%
Zuiveringsheffing	8.302		4.517	12.819	25%
Totaal algemene reserve	28.055	0	2.250	30.305	29%
Verkiezingen	0	320	0	320	
Gekanaliseerde Hollandsche IJssel	39.923	1.137	0	41.060	
RWZI – Utrecht	4.389	1.926	0	6.315	
Waterbeheer 900 jaar	50	50	0	100	
Transitie	1.000	0	1.440	2.440	
ICT	1.500	-939	900	1.461	
Huisvesting	387	403	0	790	
Omgevingswet	0	0	1.500	1.500	
Groen/Blauwe diensten	0	0	250	250	
Totaal bestemmingsreserve	47.249	2.897	4.090	54.236	
Totaal	75.304	2.897	6.340	84.541	

Bedragen zijn in duizenden euro's

* Zie pagina 14 en 15 voor meer informatie over de mutaties reserves conform AB besluiten.

2. Balans per 31 december 2016

2.1 Balans per 31 december 2016

Activa	Ref.	31-12-2015		31-12-2016	
Vaste Activa					
Materiële vaste activa	A	287.631		308.616	
Financiële vaste activa	B	4.109		3.895	
			291.740		312.511
Vlottende Activa					
Liquide middelen	C	0		0	
Kortlopende vorderingen	D	12.855		15.235	
Overlopende activa	E	804		1.029	
			13.659		16.264
Totaal			305.399		328.775

Bedragen zijn in duizenden euro's

Passiva	Ref.	31-12-2015		31-12-2016	
Vaste Passiva					
Algemene reserve		25.754		28.055	
Bestemmingsreserve		42.045		47.249	
Mutaties bestemmingsreserve		2.317		2.897	
Nog te bestemmen resultaat		5.188		6.340	
Eigen Vermogen	F		75.304		84.541
Voorzieningen	G	10.614		8.834	
Vaste schulden	H	184.987		193.646	
			195.601		202.480
			270.905		287.021
Vlottende Passiva	I				
Netto-vlottende schulden		20.154		31.297	
Overlopende passiva		14.340		10.457	
			34.494		41.754
Totaal			305.399		328.775

Bedragen zijn in duizenden euro's

2.2 Toelichting jaarrekening 2016

2.2.1 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De jaarrekening is gebaseerd op de Regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording waterschappen. De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Grondslagen waardering balans

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa worden in de regel niet als activa opgevoerd op de balans, maar rechtstreeks ten laste van de exploitatierekening gebracht. Een uitzondering op deze regel is onder andere mogelijk op grond van artikel 4.41 in combinatie met artikel 4.64.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de aanschafwaarde verminderd met eventuele ontvangen investeringsbijdragen en cumulatieve afschrijvingen.

Daarnaast worden de materiële vaste activa, voor zover deze zich nog in het stadium van "Onderhanden werk" bevinden, vermeerderd met de eigen personeelslasten en bouwrente.

Afschrijvingsbeleid

In de "Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie HDSR" zijn de kaders voor het afschrijvingsbeleid door het algemeen bestuur vastgesteld. Vervolgens heeft het college het uit te voeren beleid nader uitgewerkt in de Regeling financieel beheer.

1. Het beleid ten aanzien van waardering en afschrijving van activa omvat in ieder geval:
  - a. investeringen met een verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs lager dan € 25.000, - worden niet geactiveerd;
  - b. de wijze waarop het waterschap omgaat met de verplichtingen uit het Waterschapsbesluit dat de bijdragen van eigen personeel, de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend en de mogelijkheid dat een redelijk deel van de kosten van ondersteunende diensten van het waterschap in de vervaardigingsprijs van vaste activa worden opgenomen;
  - c. de afbakening tussen investering en onderhoud;
  - d. de afschrijvingsmethode;
  - e. overstappen naar één moment van activeren in het jaar op 31-12 van het betreffende jaar van gereed melding;
  - f. toevoegen van activa categorieën met bijbehorende afschrijvingstermijnen.
2. Bijdragen in activa in eigendom van derden worden afgeschreven gedurende het aantal jaren dat de betreffende activa naar verwachting door derden zal worden geëxploiteerd en voor zover de betreffende uitgaven op grond van artikel 4.64 van het Waterschapsbesluit worden geactiveerd.

3. Materiële vaste activa worden lineair afgeschreven in:

Activasoort	afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	
Grond	0
Vervoermiddelen	
Vervoersmiddelen, machines, apparaten en werktuigen	5
Veeg- en maaiboten	10
Overige bedrijfsmiddelen	
Hard- en Software	3
Overige bedrijfsmiddelen	5
Bedrijfsgebouwen	
Kantoren, magazijnen en loodsen	40
Woonruimten	
Dienstwoningen	40
Waterkeringen	
Dijk en dijkverzwaring	40
Kades, beschoeiing en oevervoorzieningen	10
Waterkering - hoogte en beschoeiing	10
Waterkering - stabiliteit en ruimtegebruik	30
Damwanden - hout/ kunststof	30
Damwanden - Staal	50
Watergangen, kunstwerken en gemalen waterkwantiteitsbeheer	
Ruilverkaveling en landinrichting	25
Watergangen en duikers	25
Gemalen en rioolgemalen (bouwkundig)	25
Gemalen en rioolgemalen (Werktuigbouwkundig)	20
Gemalen en rioolgemalen (elektrotechnisch)	15
Stuwen (bouwkundig)	25
Stuwen (Werktuigbouwkundig)	20
Stuwen (elektrotechnisch)	15
Paden en bruggen	15
Vispassages/inlaatconstructies	25
Peilaanpassingen	25
Zuiveringstechnische werken	
RWZI - (civiel/ beton)	50
RWZI - (rioolgemaal werktuigbouwkundig)	20
RWZI (bouwkundig)	30
RWZI (elektrotechnisch)	15
Energiefabriek Nieuwegein	8
Proces automatisering	10
Persleiding	40
Paden en bruggen	
Paden en bruggen (voorheen wegen)	15

4. Investerings worden veelal verzameld op één project en vervolgens per activasoort geactiveerd.

5. Bovenstaande termijnen zijn richtinggevend, versnelde afschrijving wordt toegepast als de gebruiksduur tegenvalt.

Financiële vaste activa

De deelnemingen en aandelen van de Nederlandse Waterschapsbank zijn conform de comptabiliteitsvoorschriften gewaardeerd op basis van de historische aanschafwaarde. De aandelen van de Nederlandse Waterschapsbank kunnen niet vrijelijk verhandeld worden. De afkoopsom landinrichtingsrente Lopikerwaard is opgenomen tegen de verkrijgingsprijs.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen en overlopende activa worden opgenomen tegen de nominale waarde. De post “dubieuze debiteuren” is als waarde correctie op de debiteuren onder de kortlopende vorderingen opgenomen.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn tegen de nominale waarde gewaardeerd.

Algemene reserve

De algemene reserve van het waterschap fungeert als een algemeen weerstandsvermogen en heeft geen specifieke bestemming. De algemene reserve dient om eventuele toekomstige tegenvallers van algemene aard te kunnen opvangen en om een eventueel negatief begrotingsresultaat op te vangen. De algemene reserve kan worden ingezet voor tariefsegalisatie per belastingcategorie. Als er van tariefsegalisatie gebruik wordt gemaakt, dan wordt er alleen onttrokken aan de reserve van de specifieke belastingcategorie.

Bestemmingsreserve

Bestemmingsreserve is een afgezonderd deel van het eigen vermogen, dat is vastgesteld door het algemeen bestuur ter realisering van een bepaald doel.

Voorzieningen

De voorzieningen zijn opgenomen tegen de nominale waarde en zijn nagenoeg allemaal als langlopend aan te merken, tenzij anders wordt vermeld.

Vaste schulden

De vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met de gerealiseerde aflossingen. De vaste schulden hebben een looptijd van 1 jaar of langer.

Vlottende passiva

De kortlopende schulden en overlopende passiva zijn opgenomen tegen de nominale waarde.

Grondslagen resultaatbepaling + belastingbepaling

Resultaatbepaling

- de jaarrekening is opgesteld volgens het stelsel van baten en lasten;
- baten zijn opgenomen voor zover ze zijn gerealiseerd;
- lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben;
- verliezen worden als last genomen op het moment dat ze voorzienbaar zijn;
- belastingopbrengsten worden opgenomen onder aftrek van dotaties aan dubieuze debiteuren in verband met oninbaarheid.

Belastingbepaling

In opdracht van de Stichtse Rijnlanden is door een externe deskundige onderzoek gedaan naar belaste activiteiten in het kader van de vennootschapsbelasting. Uit de opgestelde rapportage is gebleken dat er geen sprake is van belaste activiteiten in 2016.

2.2.2 Toelichting balans per 31 december 2016

A. Materiële vaste activa

Staat van materiële vaste activa	Mutaties 2016					
	Saldo 31-12-2015	(Des)investeringen *	Ontvangen doorbel. aan derden/subsidie	Overboeking onderhanden werk	Afschrijvingen	Saldo 31-12-2016
Materiële vaste activa gereed						
Gronden	13.812			406		14.218
Vervoermiddelen	137	28			32	133
Overige bedrijfsmiddelen	760			1.732	293	2.199
Bedrijfsgebouwen	6.301			50	194	6.157
Woonruimten	114				5	109
Waterkeringen	18.693			1.443	1.663	18.473
Watergangen, kunstwerken en gemalen waterkwantiteitsbeheer	81.048	-56		9.611	5.812	84.791
Zuiveringstechnische werken	146.107	-216		2.326	15.425	132.792
Wegen	715			32	50	697
Totaal werken in exploitatie	267.687	-244	0	15.600	23.474	259.569
Onderhanden werk						
Gronden	2	422	-8	-406		10
Overige bedrijfsmiddelen	0					0
Bedrijfsgebouwen	1.189	599		-1.516		272
Woonruimten	181	72		-50		203
Waterkeringen	8.249	5.562	-47	-1.443		12.321
Watergangen, kunstwerken en gemalen waterkwantiteitsbeheer	6.259	13.143	-2.483	-9.827		7.092
Zuiveringstechnische werken	4.065	27.569	-158	-2.326		29.150
Wegen	0	32		-32		0
Totaal onderhanden werk	19.944	47.400	-2.696	-15.600	0	49.047
Totaal materiële vaste activa	287.631	47.156	-2.696	0	23.474	308.616

Bedragen zijn in duizenden euro's

* Investerings zonder project worden direct geactiveerd. Investerings, die via projecten lopen, worden via onderhanden werk overgeboekt. In het bestuursverslag staat een uitgebreide toelichting op de diverse investeringen en onderhanden werk.

Bedrijfsgebouwen

Het algemeen bestuur heeft in de vergadering van 14 december 2016 het voorstel voor de modernisering van het pand Poldermolen 2 goedgekeurd.

Onderhanden werk

In paragraaf 6.1 staat een specificatie onderhanden werk en restant kredietruimte per 31-12-2016.

Activeringen groter dan € 500.000 per project	Activering in 2016
Kadeverbetering binnenstad Woerden	817
Gemaal Lange Weide	678
Gemaal Papekop Diemerbroek	640
Verbreden Gooyerwetering 1	628
Individuele Hoogwatervoorziening Kamerik	565
Sluis Oudewater	536
Stuwen Langbroekerwetering	533
Totaal activeringen groter dan € 500.000 per project	4.397
Overige activeringen kleiner dan € 500.000 per project	11.203
Totaal	15.600

Bedragen zijn in duizenden euro's

B. Financiële vaste activa

	Saldo 31-12-2015	Mutaties 2016	Saldo 31-12-2016
Overige uitzettingen > 1 jaar:			
Aandelen Nederlandse Waterschapsbank	31	0	31
Afkoop landinrichtingsrente Lopikerwaard	4.078	-214	3.864
Totaal	4.109	-214	3.895

Bedragen zijn in duizenden euro's

Aandelen Nederlandse Waterschapsbank

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden beschikt over 0,49% van het aandelenkapitaal van de Nederlandse Waterschapsbank.

Afkoop en herfinanciering landinrichtingsrente Lopikerwaard

Conform het besluit van het algemeen bestuur van 23 april 2014 heeft de afkoop en herfinanciering van de landinrichtingsrente plaatsgevonden. Vanaf 2015 wordt in 20 jaar jaarlijks een bedrag voor afschrijving in mindering worden gebracht.

Vlottende activa

Onder de vlottende activa worden de liquide middelen, de kortlopende vorderingen en de overlopende activa afzonderlijk opgenomen.

D. Kortlopende vorderingen

Debiteuren		Saldo 31-12-2015		Saldo 31-12-2016
Debiteuren belastingen	8.341		8.796	
Dubieuze debiteuren belastingen	-2.898		-1.638	
Nog op te leggen kohieren	3.567		3.255	
		9.010		10.413
Debiteuren overig	4.233		5.220	
Dubieuze debiteuren overig	-406		-406	
		3.827		4.814
Waarborgsommen		18		8
Totaal		12.855		15.235

Bedragen zijn in duizenden euro's

Debiteuren belastingen

De belastingheffing en invordering is aan Belasting Samenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU) uitbesteed. De vorderingen op de debiteuren belastingen zijn met inachtneming van de betaaltermijn direct opeisbaar.

Dubieuze debiteuren belastingen

De post dubieuze debiteuren belastingen heeft tot doel het risico van het niet invorderen van belastingdebiteuren af te dekken (risicodekking). Via deze balanspost worden de belastingdebiteuren op basis van de nog te ontvangen bedragen verminderd met posten, die naar verwachting door het waterschap niet geïnd kunnen worden als gevolg van vermindering, kwijtschelding en oninbaarheid. Voor eventuele dubieuze debiteuren is een bedrag van € 1.638.000 in mindering op de debiteuren belastingen gebracht.

Nog op te leggen kohieren

BghU heeft een inschatting van € 3.255.000 gemaakt van de nog te verwachten belastingopbrengsten over 2016, 2015 en 2014. De aanslagen worden in 2017 opgelegd en hebben voornamelijk betrekking op zuiveringsheffing bedrijven, die een aanslag ontvangen op basis van aangifte na afloop van het belastingjaar.

Debiteuren overig

Onder de post debiteuren overig in de tabel debiteuren zijn alle overige vorderingen van De Stichtse Rijnlanden geboekt. Hieronder volgt een overzicht van de grote openstaande vorderingen:

AGV inzake Waterakkoord Weerdsloot	€ 2.400.000
Bijdrage MRB restant bijdrage 2016	€ 1.115.579
Afrekening vaarwegbeheer 2014 t/m 2016 Provincie Zuid-Holland	€ 613.892
Waterschap Vechtstromen levering warmtekrachtkoppeling	€ 242.000
Detachering personeel	€ 152.389
Afrekening vaarwegbeheer 2015 + 2016 Provincie Utrecht	€ 83.342

Dubieuze debiteuren overig	Saldo 31-12-2015	Mutaties 2016		Saldo 31-12-2016
		Toename	Afname	
Dubieuze debiteuren overig	406	0	0	406
Totaal	406	0	0	406

Bedragen zijn in duizenden euro's

In 2015 is een bedrag ontvangen met betrekking tot het grootste deel van de dubieuze vorderingen. Dit bedrag is nog niet afgeboekt op de post dubieuze debiteuren in verband met de lopende bezwaarprocedure.

E. Overlopende activa

	Saldo 31-12-2015	Saldo 31-12-2016
Nog te ontvangen bedragen	312	643
Vooruitbetaalde bedragen	492	386
Totaal	804	1.029

Bedragen zijn in duizenden euro's

Nog te ontvangen bedragen

In de post nog te ontvangen bedragen zijn onderstaande bedragen opgenomen:

- Bijdragen derden baggeren GHJ € 492.000
- Afrekening Aquon 2016 € 72.000
- Detachering personeel 2016 € 59.000

Vooruitbetaalde bedragen

In 2016 is er een bedrag van € 386.000 met betrekking tot vooruitbetaalde bedragen voor het volgende boekjaar verwerkt.

F. Eigen vermogen

Eigen vermogen	Saldo na verdeling resultaat 31-12-2015	Mutaties 2016	Nog te bestemmen resultaat 2016	Saldo 31-12-2016
Algemene reserves	28.055			28.055
Te bestemmen algemene reserves			2.250	2.250
Bestemmingsreserves	47.249			47.249
Te bestemmen bestemmingsreserve		2.897	4.090	6.987
Totaal	75.304	2.897	6.340	84.541

Bedragen zijn in duizenden euro's

Algemene reserve belastingcategorie	Saldo na verdeling resultaat 2015	Mutaties 2016	Voorstel bestemming resultaat 2016	Saldo na verdeling resultaat 2016
WSH ingezetenen	5.621		-402	5.219
WSH gebouwd	13.660		-1.653	12.007
WSH ongebouwd	456		-201	255
WSH natuur	16		-11	5
Zuiveringsheffing	8.302		4.517	12.819
Totaal	28.055	0	2.250	30.305

Bedragen zijn in duizenden euro's

Verdeling resultaat 2015

Het nog te bestemmen negatieve saldo van 2015 van € 5188.000 is verwerkt conform het besluit van het algemeen bestuur op 6 juli 2016 in de stand van de reserves.

Bestemmingsreserve	Saldo na verdeling resultaat 2015	Mutaties 2016	Saldo na mutaties 2016	Voorstel bestemming resultaat 2016	Saldo na mutatie resultaat 2016
Verkiezingen	0	320	320	0	320
GHIJ (Gekan Hollandsche IJssel)	39.923	1.137	41.060	0	41.060
RWZI -Utrecht	4.389	1.926	6.315	0	6.315
Waterbeheer 900 jaar	50	50	100	0	100
Transitie	1.000	0	1.000	1.440	2.440
ICT	1.500	-939	561	900	1.461
Huisvesting	387	403	790	0	790
Omgevingswet	0	0	0	1.500	1.500
Groen/Blauwe diensten	0	0	0	250	250
Totaal	47.249	2.897	50.146	4.090	54.236

Bedragen zijn in duizenden euro's

Mutaties 2016

In de kolom mutaties 2016 zijn de mutaties opgenomen conform de vastgestelde begroting 2016 en relevante bestuursbesluiten in 2016 en voorgaande jaren. Hieronder volgt een toelichting op de bestemmingsreserves.

Bestemmingsreserve Verkiezingen

In 2015 is vastgesteld dat er jaarlijks in de begroting een bedrag van € 320.000 wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve verkiezingen.

Bestemmingsreserve Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (GHIJ)

Op 12 februari 2015 is in de vergadering van het algemeen bestuur het besluit genomen om een reserve voor de GHIJ te bestemmen. De berekende rente over 2016 is met een totaal van € 1.597.000 aan de bestemmingsreserve toegevoegd. In 2016 is een bedrag van € 460.000 met betrekking tot GHIJ aan kosten gerealiseerd. Per saldo is een bedrag van € 1.137.000 via de exploitatie toegevoegd aan bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve RWZI - Utrecht

Per saldo is conform de begroting 2016 een bedrag van € 1.926.000 aan de bestemmingsreserve toegevoegd.

Bestemmingsreserve Waterbeheer 900 jaar

Conform de vastgestelde "Evaluatie beleid Cultuurhistorie" wordt vanaf 2015 een bedrag van € 50.000 per jaar gereserveerd om in het jaar 2022 de viering van "900 jaar waterbeheer" te organiseren. In 2022 zal voor de reserve een bedrag van totaal € 400.000 zijn gereserveerd.

Bestemmingsreserve Transitie

Voorgesteld wordt om de incidenteel verkregen opbrengsten personeel met een bedrag van € 1.440.000 over het jaar 2016 toe te voegen aan de reeds bestaande bestemmingsreserve transitiebudget. Uit deze toevoeging kan gedurende de komende vier jaar de noodzakelijke uitbreiding als gevolg van de stevig groeiende projectenorganisatie met ongeveer 4 fte op het gebied van control, administratie, inkoop etc. worden bekostigd. Tevens wordt gedurende deze periode bezien of een deel van de opbrengsten voor overheadvergoeding verkregen uit inzet eigen personeel op projecten en/of detachering voldoende is om deze uitbreiding structureel op te kunnen vangen.

Bestemmingsreserve ICT

Het totaalbedrag van de gerealiseerde kosten van € 789.000 voor het ICT migratie wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve ICT. Conform het vastgestelde besluit modernisering Poldermolen 2 in de vergadering van het algemeen bestuur op 14 december 2016 wordt in het boekjaar 2016 een bedrag van € 150.000 overgeheveld naar de bestemmingsreserve huisvesting. Voor het ontwikkelen van de ICT omgeving in de komende jaren wordt in 2016 een extra bedrag van € 900.000 aan de bestemmingsreserve toegevoegd. Aan de bestemmingsreserve ICT is in 2016 per saldo een bedrag van € 39.000 onttrokken.

Bestemmingsreserve Huisvesting

Door nieuwe ontwikkelingen, zoals strengere beveiligingseisen en ambitie op het niveau van duurzaamheid is in 2016 een nieuw voorstel voor de modernisering Poldermolen 2 aan het algemeen bestuur voorgelegd. In de vergadering van het algemeen bestuur op 14 december 2016 is het bestuursvoorstel modernisering Poldermolen 2 vastgesteld. Een deel van de (niet activeerbare) kosten die samenhangen met de verbouwing van Poldermolen 2 (o.a. tijdelijke huisvestingskosten) komen ten laste van deze bestemmingsreserve. Conform het vastgestelde besluit is een totaal bedrag van € 403.000 (€ 253.000 + € 150.000) aan de bestemmingsreserve Huisvesting toegevoegd. In totaal is een bedrag van € 790.000 beschikbaar als bestemmingsreserve voor de tijdelijke verhuizing.

Bestemmingsreserve Omgevingswet

In 2016 is een nieuw intern programma gestart: de implementatie van de Omgevingswet. De Omgevingswet bundelt wetgeving en regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, natuur en water en treedt naar verwachting in 2019 in werking. Om de noodzakelijke ontwikkeling volgens een plan van aanpak voor de komende twee jaar te kunnen bekostigen en de noodzakelijke financiële armslag te borgen, wordt een bestemmingsreserve ingesteld en een bedrag van €1.500.000 toegevoegd. De componenten waaruit dit plan van aanpak bestaat worden in de voorjaarsnota 2017 nader toegelicht.

Bestemmingsreserve Groen/Blauwe diensten

In Burap 2 van 2016 is voorgesteld om ten laste van het jaarrekeningresultaat 2016 een bestemmingsreserve te vormen voor een bedrag van € 250.000. Het bedrag is bestemd voor cofinanciering van groen/blauwe diensten door de Stichtse Rijnlanden aan externe partijen (agrarische collectieven), dit bedrag is in 2016 nog niet uitgegeven. Met het vormen van deze bestemmingsreserve kan het bedrag op een later tijdstip ingezet worden voor de cofinanciering van groen/blauwe diensten. De bijdragenregeling heeft een looptijd van 2016 tot 2021.

G. Voorzieningen

	Saldo 31-12- 2015	Dotatie 2016	Afname 2016	Vrijval 2016	Saldo 31-12- 2016
Arbeid gerelateerde verplichtingen					
Uitkeringen voormalig bestuursleden	160	2	26	0	136
Uitkeringen voormalig personeel	945	317	367	0	895
Voorziening PBB	0	288	0	0	288
Baggeren en saneren van waterlopen					
Baggeren en saneren van waterlopen	4.610	537	3.293	0	1.854
Toestandsafhankelijk watersysteemonderhoud	4.052	3.245	2.243	0	5.054
Overige onderhoudswerkzaamheden					
Groot onderhoud Poldermolen 2	710	84	49	-300	445
Groot onderhoud Poldermolen 3	60	21	23	0	58
Groot onderhoud Dijkhuis Jaarsveld	77	48	21	0	104
Totaal voorzieningen	10.614	4.542	6.022	-300	8.834

Bedragen zijn in duizenden euro's

Uitkeringen voormalig bestuursleden

De actuariële berekening voor de uit te betalen pensioenen ten behoeve van voormalig bestuursleden is in 2016 opgesteld. De hoogte van de voorziening is gebaseerd op de contante waarde van de toekomstige verplichtingen conform de actuariële berekening. Voor de hoogheemraden is de opbouw van de pensioenen aan derden uitbesteed. Aan de pensioenbeheerder wordt de premie per maand en eventuele aanvullingen op de waarde betaald. Deze kosten zijn verwerkt in de exploitatie van 2016.

Uitkeringen voormalig personeel

Deze voorziening wordt aangehouden voor nog te betalen bedragen aan voormalig personeel. De omvang van de voorziening wordt jaarlijks opnieuw berekend. In 2016 is een extra dotatie met een bedrag van € 317.000 berekend voor te betalen bedragen in de komende jaren.

Voorziening PBB (persoonsgebonden basis budget)

Het doel van het persoonsgebonden basis budget (PBB) is met plezier werken in je huidige en toekomstige functie. Medewerkers in de sector waterschappen kunnen vanaf 1 januari 2016 dit budget van €5.000,- inzetten voor opleidingen of andere activiteiten die nodig zijn voor ontwikkeling, loopbaan en vitaliteit. Per jaar wordt een bedrag van € 1.000 per medewerker gereserveerd. In 2016 is een bedrag van € 122.083 besteed en het resterende gedeelte wordt toegevoegd aan de voorziening PBB.

Baggeren en saneren waterlopen

In 2016 wordt een dotatie van € 537.000 aan de voorziening baggeren toegevoegd voor de afronding van de achterstandsprojecten baggeren. Na afronding van de laatste projecten zal de voorziening baggeren worden beëindigd.

Toestandsafhankelijk watersysteemonderhoud

Conform de begroting is in 2016 een bedrag van € 3.245.000 aan de voorziening toegevoegd.

Groot onderhoud

In 2016 is door het Algemeen Bestuur besloten Poldermolen 2 te moderniseren en Poldermolen 3 te verkopen. De onderhoudsvoorziening voor Poldermolen 2 wordt in 2016 verlaagd met een bedrag van € 300.000. Hierdoor is een bedrag van € 300.000 ten gunste van de exploitatie geboekt. Vervolgens is een bedrag van € 253.000 toegevoegd aan de bestemmingsreserve Huisvesting voor het betalen van niet activeerbare kosten die samenhangen met de verbouwing van Poldermolen 2.

H. Vaste schulden

Onderhandse leningen	Saldo 31-12-2015	Lening 2016	Aflossing 2016	Saldo 31-12-2016
Obligatieleningen	16	0	0	16
Binnenlandse banken en overige instellingen	184.971	20.000	11.341	193.630
Totaal	184.987	20.000	11.341	193.646

Bedragen zijn in duizenden euro's

Leningen bij financiële instellingen

In het kader van de herstructurering leningen zijn in 2016 een drietal leningen voor een totaal bedrag van € 17.600.000 vervroegd afgelost en omgezet naar een nieuwe lening. Er is in het verslagjaar ook een extra lening van € 20.000.000 aangetrokken. Daarnaast is er voor een bedrag van € 11.341.000 aan reguliere aflossingen betaald. Voor een verdere detaillering van de vaste schulden wordt verwezen naar de "Staat van vaste schulden" in paragraaf 6.2 van de jaarrekening.

I. Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva worden afzonderlijk de netto-vlottende schulden met een looptijd korter dan 1 jaar en de overlopende passiva opgenomen.

Netto-vlottende schulden	Saldo 31-12-2015	Saldo 31-12-2016
Nederlandse Waterschapsbank	9.774	10.665
Crediteuren	6.711	17.746
Te betalen belastingen en premies	1.995	2.148
Overige kortlopende schulden	1.674	738
Totaal	20.154	31.297

Bedragen zijn in duizenden euro's

In 2016 is de uitspraak van de Hoge Raad inzake de indeling hectares ongebouwd en natuur afgewikkeld. De verminderingen van de aanslagen zijn terugbetaald en hierdoor is de post overige kortlopende schulden afgenomen.

Kredietfaciliteiten

Het waterschap heeft een kredietfaciliteit van € 30.000.000 bij de Nederlandse Waterschapsbank.

Overlopende passiva	Saldo 31-12-2015	Toename 2016	Afname 2016	Saldo 31-12-2016
Verplichtingen	5.279	0	751	4.528
Ontvangen voorschotten:				
Dijkverzwaren Centraal Holland	4.461	0	2.097	2.364
KWA+	112	1.939	1.074	977
Overige voorschotten	4.488	0	1.900	2.588
Totaal	14.340	1.939	5.822	10.457

Bedragen zijn in duizenden euro's

Verplichtingen

Onder de post verplichtingen zijn onder andere de volgende bedragen opgenomen:

- € 2.686.000 nog te betalen rente langlopende leningen;
- € 1.102.000 aan het jaar 2016 toe te rekenen kosten;
- € 740.000 nog te betalen saldo Gemene Rekening MRB t/m 2016.

Ontvangen voorschotten

Dijkverzwaren Centraal Holland : Voor het project is in 2016 geen voorschot ontvangen en is een totaalbedrag van € 2.097.000 aan kosten besteed.

KWA+ : Er is een bedrag van € 1.939.000 aan voorschotten ontvangen en de kosten bedragen in totaal € 1.074.000 in 2016.

Overige voorschotten

Onder de post overige voorschotten zijn onder andere de volgende bedragen opgenomen:

- € 2.050.000 diverse ontvangen voorschotten voor toekomstige projecten en taakoverdrachten;
- € 498.000 ontvangen voorschot afwikkeling lopende bezwaarprocedure;
- € 40.000 ontvangen voorschotten samenwerkingsverbanden, buitenlandse projecten, gemeenschappelijke regelingen en overigen.

2.3 Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Gemeenschappelijke regeling AQUON

De waterschappen Delfland, Brabantse Delta, Hollandse Delta, Aa en Maas, De Dommel, Rijnland, Schieland en Krimpenerwaard, Rivierenland en De Stichtse Rijnlanden nemen deel aan de gemeenschappelijke regeling AQUON. De taken liggen op het gebied van monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. In 2012 heeft De Stichtse Rijnlanden zich met de andere acht deelnemende waterschappen garant gesteld voor de door de NWB verstrekte lening van € 4.535.000. De Stichtse Rijnlanden heeft samen met de andere partners in 2013 een kredietfaciliteit van € 7.000.000 verstrekt. Het aandeel van De Stichtse Rijnlanden in de garantstelling bedraagt 5,62%.

Garantieverklaring

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden staat borg voor een bedrag van € 820.000 voor de overeengekomen deelname met het Waterschapshuis.

Leningen bij financiële instellingen

Voor de aflossingen in 2017 op langlopende leningen bij financiële instellingen is een bedrag van € 4.341.082 berekend.

Leaseverplichtingen

De leaseverplichtingen van totaal € 7.193.058 met een looptijd tot en met 2021 hebben betrekking op het wagenpark.

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn verplicht om overtollige middelen in de schatkist van het Rijk aan te houden met uitzondering van het drempelbedrag. Het drempelbedrag is gelijk aan 0,75% van het jaarlijks vastgestelde begrotingstotaal. Dit bedrag mag het waterschap als positief saldo op de rekening courant aanhouden.

Berekening drempelbedrag 2016:

Begrotingstotaal 2016 € 109.653.000

Percentage regeling 0,75%

Drempelbedrag 2016 € 822.000

Gemiddeld aangehouden bedrag per kwartaal:

1^e kwartaal 2016 € 0

2^e kwartaal 2016 € 0

3^e kwartaal 2016 € 0

4^e kwartaal 2016 € 0

In 2016 is Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden niet boven het drempelbedrag per kwartaal uitgekomen en heeft geen middelen aangehouden in de schatkist.

3. Rekening naar programma's

3.1 Exploitatierkening naar programma's

Totaal netto lasten per programma	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/ rekening	V/N
Waterkeringbeheer	13.470	12.782	688	V
Calamiteitenzorg	619	515	104	V
Muskusrattenbeheer eigen gebied	2.558	2.427	131	V
Watersysteembeheer	22.814	21.638	1.176	V
Beperking gevolgen klimaatverandering	3.118	2.006	1.112	V
Gezond water	2.704	2.060	644	V
Zuiveringsbeheer	42.378	40.171	2.207	V
Lastendruk	3.645	3.821	-176	N
Bestuur en Organisatie	14.972	15.961	-989	N
Totaal netto lasten programma's	106.278	101.381	4.897	V

	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/ rekening	V/N
Netto belastingopbrengst per categorie				
Watersysteemheffing ingezetenen	20.400	20.877	477	V
Watersysteemheffing gebouwd	25.856	26.772	916	V
Watersysteemheffing overig ongebouwd	4.493	4.600	107	V
Watersysteemheffing natuur	50	43	-7	N
Zuiveringsheffing/verontreinigingsheffing	58.854	58.326	-528	N
Totaal netto belastingopbrengsten	109.653	110.618	965	V
Resultaat voor mutaties bestemmingsreserves	3.375	9.237	5.862	V
Mutatie reserve verkiezingen	-320	-320	0	
Mutatie reserve GHJ	-2	-1.137	-1.135	
Mutatie reserve RWZI Utrecht	-1.926	-1.926	0	
Mutatie reserve Waterbeheer 900 jaar	0	-50	-50	
Mutatie reserve ICT	0	939	939	
Mutatie reserve Huisvesting	0	-403	-403	
Mutaties bestemmingsreserves	-2.248	-2.897	-649	N
Mutaties nog te bestemmen resultaat 2016	1.127	6.340	5.213	V

Bedragen zijn in duizenden euro's

Voor een uitgebreide toelichting op de rekening naar programma's verwijzen wij u naar het bestuursverslag 2016.

4. Rekening naar kostendragers

4.1 Exploitatierekening naar kostendragers

Kostendrager	Begroting 2016	Rekening 2016	Verschil begroting/ rekening	V/N
Watersysteemheffing				
Totale netto lasten (a)	54.316	51.189	3.127	V
<i>Opbrengsten</i>				
Belastingopbrengsten	52.598	53.141	543	V
Kwijtscheldingen	-1.554	-1.514	40	V
Oninbaar	-245	666	911	V
Totaal opbrengsten (b)	50.799	52.293	1.494	V
Resultaat voor mutaties reserves (b-a)	-3.517	1.104	4.621	V
<i>Mutaties reserves tijdens begrotingjaar</i>				
Mutatie reserve verkiezingen (toevoeging)	-173	-173	0	
Mutatie reserve GHJ (toevoeging)	-1.587	-1.597	-10	
Mutatie reserve GHJ (onttrekking)	1.585	460	-1.125	
Mutatie reserve Waterbeheer 900 jaar (toevoeging)	0	-27	-27	
Mutatie reserve ICT (onttrekking)	0	507	507	
Mutatie reserve Huisvesting (toevoeging)	0	-217	-217	
Nog te bestemmen resultaat Watersysteemheffing (1)	-3.692	57	3.749	V

Kostendrager	Begroting 2016	Rekening 2016	Verschil begroting/ rekening	V/N
Zuiveringsheffing				
Totale netto lasten (a)	51.962	50.192	1.770	V
<i>Opbrengsten</i>				
Belastingopbrengsten	61.899	61.469	-430	N
Kwijtscheldingen	-2.688	-2.823	-135	N
Oninbaar	-357	-321	36	V
Totaal opbrengsten (b)	58.854	58.325	-529	N
Resultaat voor mutaties reserves (b-a)	6.892	8.133	1.241	V
<i>Mutaties reserves tijdens begrotingjaar</i>				
Mutatie reserve verkiezingen (toevoeging)	-147	-147	0	
Mutatie reserve RWZI Utrecht (toevoeging)	-3.676	-3.676	0	
Mutatie reserve RWZI Utrecht (onttrekking)	1.750	1.750	0	
Mutatie reserve Waterbeheer 900 jaar (toevoeging)	0	-23	-23	
Mutatie reserve ICT (onttrekking)	0	432	432	
Mutatie reserve Huisvesting (toevoeging)	0	-186	-186	
Nog te bestemmen resultaat Zuiveringsheffing (2)	4.819	6.283	1.464	V
Totaal nog te bestemmen resultaat (1+2)	1.127	6.340	5.213	V

Bedragen zijn in duizenden euro's

4.2. Toelichting kostendragers

4.2.1. Toelichting kostendrager Watersysteemheffing

Totale netto lasten		
Het voordeel op kapitaallasten wordt veroorzaakt door de gunstige ontwikkeling in de rentestand en gebruik te maken van de financieringsmogelijkheid van kasgeldleningen.	336	V
Het voordeel op overige lasten wordt veroorzaakt door enkele incidentele meevallers in de reguliere taakuitvoering, zoals lagere bijdrage aan het HWBP, lagere kosten voor elektra en een gunstige afrekening over vorig jaar en dit jaar van laboratorium kosten (samenwerking in AQUON). Tevens zijn de kosten op inhuur van externe expertise lager vanwege het kritisch bekijken van de noodzaak tot inzet van externe expertise. Tenslotte is een deel van het budget voor het programma Gezond Water niet uitgeven, omdat de inzet afhankelijk is van de aanspraak op de regeling door derden. Voorgesteld wordt dit bedrag van de aanspraak bij de resultaatbestemming te reserveren voor volgend jaar.	1.168	V
Het voordeel op personeelslasten wordt veroorzaakt door het niet invullen van een aantal vacatures en het minder inhuren van derden door meer inzet van eigen medewerkers. Tevens zijn minder personeelsgerelateerde kosten gerealiseerd voor studie en opleiding, reis- en verblijfskosten dan begroot.	676	V
Het voordeel op overige opbrengsten wordt veroorzaakt door het detacheren van meer eigen personeel op projecten.	947	V
Totale netto lasten	3.127	V

Totale opbrengsten		
Het voordeel op belastingopbrengsten kent twee hoofdoorzaken. Ten eerste zijn voor alle categorieën binnen Watersysteemheffing meevallers geboekt op de afhandeling van reserveringen voorgaande jaren. Ten tweede is het belastingdraagvlak voor de categorie Ongebouwd hoger dan begroot, door het deels uitblijven van de verwachte daling van de WOZ waarde. Bij de vaststelling van het belastingtarief voor 2016 is met dit hogere draagvlak gewerkt, waardoor de belastinginkomsten hoger zijn dan begroot.	1.494	V
Totale opbrengsten	1.494	V
Resultaat voor mutaties reserves	4.621	V

4.2.2. Toelichting kostendrager Zuiveringsheffing

Totale netto lasten		
Het voordeel op kapitaallasten wordt veroorzaakt door te profiteren van de gunstige ontwikkeling in de rentestand.	584	V
Het voordeel op overige lasten wordt veroorzaakt door vrijval van gereserveerde bedragen voor effluentheffing (WVO) en laboratorium kosten (AQUON), lagere kosten voor elektra, lagere kosten voor chemicaliën gebruik en lagere onderhoudskosten. Hier staan hogere uitgaven voor onder andere slibtransport en slibverwerking tegenover.	35	V
Het voordeel op personeelslasten wordt veroorzaakt door het niet invullen van een aantal vacatures en het minder inhuren van derden door meer inzet van eigen medewerkers. Tevens zijn minder personeelsgerelateerde kosten gerealiseerd voor studie en opleiding, reis- en verblijfskosten dan begroot.	372	V
Het voordeel op overige opbrengsten is onder andere het gevolg van detachering/inzet op projecten eigen personeel, waarvoor een hoger bedrag aan bijdragen is ontvangen. Tevens is sprake van een incidentele opbrengst uit verkoop van apparatuur van de RWZI Utrecht in verband met de nieuwbouw.	779	V
Totale netto lasten	1.770	V

Totale opbrengsten		
Het nadeel op belastingopbrengsten is, zoals ook al vermeld in Burap no. 2, lager dan begroot als saldo van hogere kwijtscheldingen minus hogere belastingopbrengsten verontreinigingsheffing.	529	N
Totale opbrengsten	529	N
Resultaat voor mutaties reserves	1.241	V

5. Rekening naar kosten- en opbrengstsoort

5.1 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoort

	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/ rekening	Vershil in %
Lasten					
Rente en afschrijvingen	33.136	32.663	31.742	921	
Personeelslasten	31.582	34.036	32.988	1.048	
Goederen en diensten van derden	35.009	40.982	38.246	2.736	
Bijdragen aan derden	13.177	12.023	12.412	-389	
Toevoegingen voorzieningen	5.687	3.398	4.542	-1.144	
Totaal lasten	118.591	123.102	119.930	3.172	3
Baten					
Financiële baten	1.561	1.588	1.597	9	
Personeelsbaten	443	0	1.569	1.569	
Goederen en diensten aan derden	4.839	2.851	3.385	534	
Bijdragen van derden	8.370	8.585	8.208	-377	
Waterschapsbelastingen	106.418	109.653	110.618	965	
Interne verrekeningen	4.465	3.800	3.790	-10	
Totaal baten	126.096	126.477	129.167	2.690	2
Resultaat voor mutaties reserves	7.505	3.375	9.237	5.862	
Mutaties bestemmingsreserves	-2.317	-2.248	-2.897	-649	
Nog te bestemmen resultaat 2016	5.188	1.127	6.340	5.213	

5.2 Toelichting rekening naar kosten- en opbrengstsoort

Rekening	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/ rekening	Vershil in %
Rente geldleningen	6.933	7.150	6.189	961	
Rente GHJ (interne rente)	1.561	1588	1.597	-9	
Rente rekening courant	10	0	-5	5	
Totaal	8.504	8.738	7.781	957	11

Bedragen zijn in duizenden euro's

In de paragraaf financiering van het bestuursverslag is een nadere analyse opgenomen.

Afschrijvingen	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/ rekening	Vershil In %
Materiële vaste activa	24.417	23.925	23.746	179	
Financiële vaste activa	215	0	215	-215	
Totaal	24.632	23.925	23.961	-36	0

Bedragen zijn in duizenden euro's

De afschrijving van de financiële vaste activa heeft betrekking op de afkoop van landinrichtingsrente Lopikerwaard en is niet in de begroting 2016 opgenomen.

Personeelslasten	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/ rekening	Vershil In %
Salarissen	21.818	24.524	23.784	740	3
Uitkeringen	1.504	395	201	194	49
Sociale lasten	5.386	6.025	5.549	476	8
Personeel van derden	1.173	1.747	2.018	-271	-16
Overige personeelslasten	1.701	1.345	1.436	-91	-7
Totaal	31.582	34.036	32.988	1.048	3

Bedragen zijn in duizenden euro's

In 2016 zijn de personele lasten € 1.048.000 lager door het flexibel inzetten en detachering van personeel. Door het inzetten van eigen personeel op externe projecten zoals Dijkverzwaring Centraal Holland en KWA+ de personele lasten € 837.000 lager. De doorbelastingen van de personele lasten op externe projecten en detacheringen zijn niet in de begroting opgenomen.

Topinkomens

De Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen (WNT) maximeert de bezoldiging van een topfunctionaris op een beloning van € 179.000 inclusief kostenvergoedingen en pensioenbijdrage werkgever. Voor meer informatie over de WNT verwijzen wij u naar paragraaf 5.9 van het bestuursverslag.

Naam	Functie	Duur dienstverband	Omvang dienstverband
J. Goedhart (topfunctionaris in loondienst)	secretaris directeur	01-01-2016 t/m 31-12-2016	1,0 fte
E. Meuleman (gewezen topfunctionaris in loondienst)	projectdirecteur	01-01-2016 t/m 31-12-2016	1,0 fte

Naam	Jaar	Beloning	Belastbare vergoeding	Voorzieningen op termijn	Beëindigings- uitkeringen	Jaar beëindiging
J. Goedhart	2016	€ 125.004	€ 0	€ 14.717	n.v.t.	n.v.t.
	2015	€ 122.281	€ 0	€ 15.298	n.v.t.	n.v.t.
E. Meuleman	2016	€ 113.181	€ 0	€ 14.439	n.v.t.	n.v.t.
	2015	€ 112.168	€ 0	€ 14.969	n.v.t.	n.v.t.

Goederen en diensten van derden	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/ rekening	Vershil in %
Duurzame gebruiksgoederen	243	145	240	-95	
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	3.338	5.613	4.870	743	
Energie	4.017	4.116	4.030	86	
Huren, pacht en andere rechten	172	172	468	-296	
Leasebetalingen operational lease	2.069	2.073	1.888	185	
Verzekeringen	251	262	263	-1	
Belastingen	26	52	76	-24	
Onderhoud door derden	5.568	8.367	5.903	2.464	
Overige diensten door derden	19.326	20.182	20.508	-326	
Totaal	35.009	40.982	38.246	2.736	7

Bedragen zijn in duizenden euro's

Onderhoud door derden

In de begroting 2016 is een bedrag van € 600.000 voor indexering en een bedrag van € 500.000 onvoorziene posten opgenomen, deze bedragen zijn niet besteed in het boekjaar. Daarnaast zijn de gerealiseerde kosten in 2016 met betrekking tot Gekanaliseerde Hollandsche IJssel € 1.137.000 lager dan begroot.

Bijdragen aan derden	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/rekening	Vershil In %
Bijdragen aan overheden	12.659	11.591	11.975	-384	
Bijdragen aan overigen	518	432	437	-5	
Totaal	13.177	12.023	12.412	-389	-3

Toevoegingen voorzieningen	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/rekening	Vershil In %
Toevoegingen aan voorzieningen	5.687	3.398	4.542	-1.144	
Totaal	5.687	3.398	4.542	-1.144	-34

Baten

Financiële baten	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/rekening	Vershil In %
Interne rentebaten GHJ	1.561	1.588	1.597	9	
Totaal	1.561	1.588	1.597	9	1

Bedragen zijn in duizenden euro's

Personeelsbaten	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/rekening	Vershil In %
Baten ivm salarissen en sociale lasten	443	0	1.569	1.569	
Totaal	443	0	1.569	1.569	100

Baten in verband met salarissen en sociale lasten

Ontvangsten voor uitkeringen ziektewet (€ 139.000), detachering personeel (€ 595.000) en opbrengsten externe projecten (€ 837.000) zijn niet in de begroting 2016 opgenomen.

Goederen en diensten aan derden	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/rekening	Vershil in %
Verkoop van grond	0	200	200	0	
Verkoop van overige goederen	0	0	203	203	
Opbrengst uit grond en water	35	0	71	71	
Opbrengst uit overige eigendommen	164	360	155	-205	
Diensten voor derden/ov opbrengsten	4.640	2.291	2.756	465	
Totaal baten	4.839	2.851	3.385	534	19

Bedragen zijn in duizenden euro's

Bijdragen van derden	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/ rekening	Vershil In %
Bijdragen van overheden	8.215	8.505	8.093	-412	
Bijdragen van overigen	155	80	115	35	
Totaal	8.370	8.585	8.208	-377	-4

Waterschapsbelastingen (netto belastingopbrengst per categorie)	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting/ rekening	Vershil in %
Watersysteemheffing ingezetenen	19.486	20.400	20.877	477	
Watersysteemheffing gebouwd	26.734	25.856	26.772	916	
Watersysteemheffing ongebouwd	4.542	4.493	4.600	107	
Watersysteemheffing natuur	33	50	43	-7	
Zuiveringsheffing/verontreinigingsheffing	55.623	58.854	58.326	-528	
Netto belastingopbrengsten	106.418	109.653	110.618	965	1

Bedragen zijn in duizenden euro's

In het bestuursverslag 2016 staat een uitgebreide toelichting op de belastingopbrengsten.

Interne verrekeningen	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016	Vershil begroting /rekening	Vershil In %
Vrijval voorzieningen	1.049	0	300	300	
Geactiveerde personeelslasten projecten	2.300	2.477	2.375	-102	
Geactiveerde bouwrente	638	700	825	125	
Geactiveerde baggerprojecten	478	623	290	-333	
Totaal	4.465	3.800	3.790	-10	0

Bedragen zijn in duizenden euro's

Geactiveerde personeelslasten zijn de kosten van de uren van de medewerkers van het waterschap, die worden besteed aan de uitvoering van investeringsprojecten. De directe kosten van de uren zijn verhoogd met de toe te rekenen kosten voor overhead. Deze personeelslasten worden onttrokken aan de exploitatie en opgenomen in de integrale kostprijs van de investeringsprojecten.

Bouwrente is de rente die voortvloeit uit de financiering van uitgaven gedurende de uitvoering van investeringsprojecten. Deze rente wordt onttrokken aan de exploitatie en opgenomen in de integrale kostprijs van de investeringsprojecten.

6. Specificaties

In paragraaf 6.1 wordt een totaaloverzicht gegeven van alle (investerings)projecten die aan het begin van het begrotingsjaar nog onderhanden zijn en die in het lopende jaar zijn gestart.

Hieronder worden de opgenomen kolommen in de totaaloverzichten nader toegelicht.

Categorie activa	Naam categorie activa
OHW t/m 2016	OHW = onderhanden werken, betreft projecten die op 31 december 2016 nog onderhanden zijn.
(Des)investerings 2016	Gerealiseerde kosten in 2016 van de projecten.
Doorbelasting aan derden 2016	Ontvangen doorbelasting aan derden in 2016.
Subsidie 2016	Ontvangen subsidie in 2016.
Totaal mutatie 2016	Som van (des)investerings minus doorbelasting aan derden minus subsidie.
Overboeking OHW 2016	Projecten die in 2016 gereedgekomen zijn en daardoor niet meer onderhanden zijn.
OHW t/m 2016	Projecten die op 31 december 2016 nog onderhanden zijn.
Start jaar	Startjaar van een project.
Restant krediet 2016	Betreft het nog aanwezige krediet van lopende projecten per 31 december 2016 (zonder lopende verplichtingen). Ontvangen subsidies worden niet met de kredietruimte verrekend.

6.1 Specificatie onderhanden werk en restant krediet per 31-12-2016

Categorie activa	OHW t/m 2015	(Des) Investering 2016	Doorbelasting aan derden/ subsidie 2016	Totaal mutatie 2016	Overboeking OHW 2016	OHW t/m 2016
Gronden	1.790	421.634	7.500	414.134	-405.771	10.153
Overige bedrijfsmiddelen	1.188.787	599.274	0	599.274	-1.516.320	271.742
Bedrijfsgebouwen/woonruimten	181.026	71.201	0	71.201	-50.000	202.227
Waterkeringen	8.248.545	5.562.489	46.913	5.843.108	-1.443.038	12.321.083
Watergangen, kunstwerken en gemalen	6.259.201	13.143.069	2.483.408	9.928.610	-9.827.110	7.091.752
Zuiveringstechnische werken	4.064.858	27.569.716	158.293	27.814.942	-2.326.155	29.150.125
Paden en bruggen (voorheen wegen)	91	31.735	0	31.735	-31.826	0
Totaal	19.944.298	47.399.118	2.696.114	44.703.004	-15.600.220	49.047.082

Voor een gedetailleerde toelichting op de kredieten wordt verwezen naar het bestuursverslag hoofdstuk 4 Investeringen.

Op basis van de uitputting in 2016 van de kredieten is de inschatting dat de beschikbaar gestelde kredieten toereikend zijn voor de totale uitvoering van de projecten.

6.2 Staat van vaste schulden

Staat van vaste schulden											
nummer lening	oorspronkelijke hoofdsom	omschrijving	%	datum rente	einddatum lening	saldo 31-12-2015	herstructurering 2016	lening 2016	rente 2016	aflossing 2016	saldo 31-12-2016
75	9.529.384	NWB 10028647	2,588	1-aug	01-08-2044	9.529.384			246.620		9.529.384
79	4.537.802	NWB 10014419	5,750	27-feb	27-02-2022	1.270.584			73.059	181.512	1.089.072
82	771.426	Oude sluis	1,000	per mnd	31-12-2028	362.693			3.627	26.264	336.429
83	6.806.703	NWB 10015886	4,590	1-mei	01-05-2024	2.450.413			112.474	272.268	2.178.145
84	15.882.308	NWB 10020341	6,010	18-mei	18-05-2020	3.970.577			238.632	794.115	3.176.461
85	6.928.215	NWB 10020340	2,341	1-jun	01-06-2046	6.988.215			163.594		6.988.215
88	6.000.000	NWB 10021710	3,880	6-dec	06-12-2018	3.600.000	-3.600.000		115.255		0
95	10.000.000	NWB 10022568	3,510	28-feb	28-02-2018	6.000.000	-4.000.000		294.071	2.000.000	0
96	10.000.000	SNS NL/ASN150	4,240	23-dec	23-12-2018	2.000.080			84.803	666.660	1.333.420
97	25.000.000	NWB 10023587	3,990	7-jan	07-01-2030	15.000.000			598.500	1.000.000	14.000.000
98	15.000.000	NWB 10024210	3,650	29-jun	29-06-2030	9.000.000			328.500	600.000	8.400.000
99	10.000.000	NWB 10024494	4,345	30-sep	30-09-2030	6.000.000			260.700	400.000	5.600.000
100	10.000.000	NWB 10024613	4,045	31-mrt	31-03-2031	6.400.000			258.880	400.000	6.000.000
102	14.400.000	NWB 10028690	3,085	1-okt	02-10-2034	14.400.000			444.240		14.400.000
103	15.000.000	NWB 10028648	3,941	1-aug	01-08-2044	15.000.000			591.150		15.000.000
104	35.000.000	NWB 10028691	4,199	1-sep	01-09-2045	35.000.000			1.469.650		35.000.000
105	25.000.000	NWB 10026405	3,280	31-jul	31-07-2018	15.000.000	-10.000.000		780.392	5.000.000	0
106	15.000.000	NWB 10027481	3,110	1-jul	01-07-2041	15.000.000			466.500		15.000.000
107	12.000.000	NWB 10028605	1,924	18-dec	01-08-2039	12.000.000			92.880		12.000.000
108	6.000.000	NWB 10028683	1,548	1-aug	01-08-2040	6.000.000					6.000.000
109	17.600.000	NWB 10029231	1,435	1-jul	01-07-2047	0	17.600.000				17.600.000
110	20.000.000	NWB 10029300	0,885	2-mei	02-05-2030	0		20.000.000			20.000.000
Subtotaal leningen bij financiële instellingen						184.971.946	0	20.000.000	6.623.527	11.340.819	193.631.127
101	15.564,66	Obligatielening	2,500			15.565					15.565
Totaal vaste schulden						184.987.511		20.000.000	6.623.527	11.340.819	193.646.691

Bedragen zijn in euro's

7. Controleverklaring

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden te Houten gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2016 als van de activa en passiva van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden op 31 december 2016 in overeenstemming met het Waterschapsbesluit;
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2016;
- de exploitatierekening over 2016;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Waterschapsbesluit, het controleprotocol dat is vastgesteld door het Algemeen Bestuur op 14 december 2016 en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016 vallen.

Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 1,2 miljoen, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% bedraagt van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 5.2 lid 1 van het Waterschapsbesluit.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 5.3 van het Waterschapsbesluit. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2016.

Wij zijn met het Algemeen Bestuur overeengekomen dat wij aan het Algemeen Bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 60.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve [of WNT-]redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- bijlage 1 de prestatie-indicatoren;
- bijlage 2 kosten en opbrengsten;
- bijlage 3 investeringenrapportage grote projecten.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het Waterschapsbesluit is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Waterschapswet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van Dijkgraaf en Hoogheemraden is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag in overeenstemming met het Waterschapsbesluit.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van Dijkgraaf en Hoogheemraden en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het college van Dijkgraaf en Hoogheemraden is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Waterschapsbesluit. Het college van Dijkgraaf en Hoogheemraden is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen.

In dit kader is het college van Dijkgraaf en Hoogheemraden tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van Dijkgraaf en Hoogheemraden noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het algemeen bestuur is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Waterschapswet verantwoordelijk voor het uitvoeren van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het hoogheemraadschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude konden ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die

gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Waterschapsbesluit, het controleprotocol dat is vastgesteld door het Algemeen Bestuur op 14 december 2016, de Regeling Controleprotocol WNT 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten, alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het hoogheemraadschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van Dijkgraaf en Hoogheemraden en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Utrecht, 28 juni 2017

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. J.M.A. Drost RA

8. Besluit

Opmaak, ter inzage legging en vaststelling

Deze rekening is aldus opgemaakt door het college van dijkgraaf en hoogheemraden van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden d.d. 23 mei 2017.

, dijkgraaf
P.J.M. Poelmann

, secretaris-directeur
J. Goedhart

Deze rekening heeft, na voorafgaande kennisgeving, met alle bescheiden van 15 juni 2017 t/m 28 juni 2017 voor een ieder ter inzage gelegen.

Deze rekening is op 28 juni 2017 vastgesteld door het algemeen bestuur van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden.

, voorzitter
P.J.M. Poelmann

, secretaris
J. Goedhart